

Nr 25

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående val av huvudmän i sparbank.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 130 i första kammaren av herr *Augustsson* och nr 159 i andra kammaren av herrar *Franzén* och *Johansson* i Norrköping, har föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om översyn av § 13 i Lag om sparbanker i enlighet med vad i motionerna anförts.

Beträffande motiveringen för förslaget hänvisas till motionen II: 159.

Över motionerna har utskottet inhämtat yttranden från bankinspektionen, Svenska sparbanksföreningen, Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet.

Svenska sparbanksföreningen redogör i sitt yttrande inledningsvis för bakgrunden till nu gällande bestämmelser om val av huvudmän:

Den i motionerna avhandlade frågan har varit föremål för ingående prövning i samband med tillkomsten av 1955 års sparbankslag. Såväl 1948 års sparbankssakkunniga som remissyttrandena ägnade stor uppmärksamhet åt två principfrågor, nämligen dels vilka intressen huvudmännen skulle anses representera, dels i vilken utsträckning kommun skulle deltaga i valet av huvudmän. I det förslag, som framlades av de sakkunniga, vidhöll man den redan enligt tidigare lagstiftning gällande grundsatsen att huvudmännen skulle vara företrädare för insättarnas intressen. Vad åter kommunrepresentationen beträffade uttalade sig de sakkunniga för principen, att viss del av huvudmannakåren skulle, i huvudsaklig överensstämmelse med de regler som gällde redan enligt 1923 års sparbankslag, utses kommunalt. Mot bakgrunden härav föreslogs ett system, enligt vilket två tredjedelar av huvudmännen skulle tillsättas genom insättarval, medan den återstående tredjedelen skulle utses av fullmäktige i verksamhetsområdets primärkommuner eller av landsting.

De sakkunnigas mening att huvudmännen skulle anses företräda insättarintressena godtogs av så gott som samtliga remissinstanser ävensom av departementschefen; metoden för principens genomförande genom av insättarna själva förrättade val blev däremot kritiserad såsom praktiskt alltför svårbemästrad. Med avseende på frågan om det kommunala deltagandet i huvudmannavalen rörde sig remissyttrandena i hög grad kring spörsmålet, om huvudmannakåren helt eller endast till viss större eller mindre del skulle tillsättas av kommunala organ; önskemål om ett större kommunalt inflytande än vad de sakkunniga föreslagit framfördes därvid från vissa håll.

Frågan huruvida det kunde anses motiverat med en regel, enligt vilken samtliga huvudmän utsåges av kommunala valkorporationer, behandlades utförligt i propositionen. Departementschefen yttrade därvidlag att en så *Bihang till riksdagens protokoll 1964. 8 saml. Nr 25*

genomgripande omdaning icke syntes vara nödvändigt påkallad för att åstadkomma den önskvärda sammansättningen av huvudmannakårerna och stannade i sitt förslag för den avvägningen, att lika stora delar av kåren skulle utses genom kommunval respektive genom val, förrättade av huvudmännen själva, alltså även av de kommunvalda. I sammanhanget uttalade departementschefen vidare, att därest det villkoret stipulerades, att de genom självkomplettering tillsätta huvudmännen utvaldes bland insättarna i sparbanken — enligt den regel i 13 § sparbankslagen som för närvarande gäller — det kombinerade valförfarandet tillika erbjöde den fördelen, att huvudmannakårerna skulle få ett inslag av direkta insättarrepresentanter utan att komplicerade insättarval fördenskull behövde tillgripas.

Sparbanksföreningen anför därefter följande:

De av 1955 års sparbankslag införda nya reglerna rörande huvudmännens tillsättande tillämpades första gången vid de val, som skedde under loppet av åren 1956—1958 allteftersom lagen fick tillämpning på respektive sparbanker, d. v. s. efter registrering. De då verkställda valen hade emellertid i huvudsak karaktären av »övergångsval», i stor utsträckning avseende förkortade mandatperioder av varierande längd, avpassade efter vad i det särskilda fallet befanns erforderligt för att genomföra omorganisationen av huvudmannakårerna enligt lagens regler. Systemet var därför i de flesta sparbanker fullständigt genomfört först efter utgången av viss övergångsperiod. Detta betyder med andra ord att den tid under vilken nuvarande bestämmelser i ämnet i realiteten varit i full tillämpning ännu icke omfattat ens två obrutna mandatperioder av sådan längd (fyra år), som föreskrives i 14 § sparbankslagen.

Den nu gällande ordningen för tillsättande av huvudmän utgör enligt Svenska sparbanksföreningens mening ett såväl principiellt som praktiskt gott system. Den i lagen genomförda avvägningen mellan å ena sidan intresset att via huvudmannakåren till sparbanken anknyta företrädare för de i en sparbanks område ingående kommunerna och å andra sidan behovet av att inom kåren, oberoende härutav, ha erforderligt utrymme för att i denna kunna upptaga sådana företrädare för insättarna, som kan anses representera speciell och för sparbanken nyttig sakkunskap, synes också lämplig.

De 1955 nyinförda reglerna om sammansättningen av huvudmannakårerna och valen till dessa har alltså praktiserats under en relativt kort period. Såvitt föreningen har sig bekant har hittills inga negativa erfarenheter av systemets möjligheter att på ett tillfredsställande sätt tillgodose de kommunala intressena framkommit. Det synes därför icke föreligga några skäl att redan nu företaga en omprövning av reglerna i fråga.

Slutligen må erinras om en av de synpunkter, som av 1948 års sparbanks-sakkunniga anlades på frågan om lämpligheten av en ordning, vilken skulle innebära kommunal dominans inom huvudmannakåren. I anslutning till sin genomgång av de principiella skälen för och emot ett sådant system uttalade de sakkunniga bland annat att spørsmålet om kommunval av huvudmän i viss mån skulle bli ett annat, om kommunen iklädde sig ekonomiskt ansvar för den sparbank, vars huvudmän den tillsatte; dylika kommungarantier förekomme emellertid icke inom vårt sparbanksväsen, som i stället utmärktes av att insättarna ensamma stode förlustriskerna. De sakkunniga ansåg att en ordning, enligt vilken kommunen skulle ha ett bestämmande infly-

tande över sparbankens administration utan att behöva vidkännas eventuella förluster i dess rörelse, icke läte sig försvagas logiskt.

På de sålunda anförda skälen avstyrker Sparbanksföreningen förslaget om en översyn av 13 § sparbankslagen. Samma ståndpunkt intages av *bankinspektionen*, som påpekar att gällande bestämmelser, vilka grundats på ingående utredningar och överväganden, vid sin tillkomst ansågs utgöra resultatet av en lämplig avvägning mellan olika intressen. Bankinspektionen yttrar:

Såvitt bankinspektionen har sig bekant har några olägenheter av den i 1955 års sparbankslag fastslagna ordningen för tillsättande av huvudmän i sparbankerna icke försports. På grund härav och med hänsyn till den relativt korta tid, som förflutit från ikraftträdandet av de nya reglerna för huvudmannaval, föreligger enligt inspektionens mening ingen anledning att redan nu företaga av motionärerna begärd översyn av stadgandet i 13 § sparbankslagen.

Styrelsen för *Svenska kommunförbundet* anför:

I likhet med motionärerna anser styrelsen att ett ökat inflytande från kommunernas sida över sparbankernas verksamhet är önskvärt. Även sparbankerna torde för verksamhetens utveckling vara beroende av att få den bästa möjliga kontakt med vederbörande kommuner och landsting. Den nuvarande ordningen för val av huvudmän i sparbankerna är emellertid ganska ny och torde böra prövas under något längre tid innan någon ändring av densamma vidtages. Det synes för övrigt som om förbättrade kontakter mellan sparbankerna och vederbörande kommuner borde kunna främjas genom samverkan mellan Svenska sparbanksföreningen och kommunförbunden, och styrelsen är för sin del beredd att medverka till att sådan samverkan kommer till stånd. Med hänvisning till vad sålunda anförts avstyrker styrelsen de föreliggande motionerna.

Uppfattningen att ett ökat inflytande från kommunernas sida över sparbankernas verksamhet är önskvärt delas av styrelsen för *Svenska stadsförbundet*, som uttalar:

Kommunerna har i allmänhet mycket livlig kontakt med sparbankerna och bör därför kunna göra anspråk på att tillsätta i varje fall det huvudsakliga antalet huvudmän i sparbankerna. Såsom motionärerna framhåller motiveras också en utvidgning av den kommunala bestämmanderätten på detta område därav att den väsentligaste utlåningsverksamheten för sparbankernas del ligger på bostadsbyggandet. Det torde ej heller råda någon tvekan om att fullmäktigeförsamlingarna utgör en väl kvalificerad valkorporation, som även måste betraktas såsom ganska representativ för sparbankernas insättargrupper.

Stadsförbundets styrelse tillstyrker bifall till motionerna så till vida, att kommunerna medges rätt att utse ett större antal huvudmän än vad sparbankslagen för närvarande medger. En *minoritet* inom styrelsen (herrar Wärenstam, Sterne, J. R. Anderson och Hjerne) har emellertid skiljaktig mening och anför i en reservation följande:

Det nuvarande systemet har bedömts vara en lämplig avvägning mellan

berörda intressen. Några olägenheter med hittillsvarande ordning har ej påvisats eller försports, och några bärande skäl för en ytterligare kommunalisering av sparbanksverksamheten har ej heller anförts. Med hänsyn till angivna förhållanden och då en prioritering av låntagarnas intressen synes stå i strid mot grunderna för 11 § sparbankslagen anser vi, att styrelsen bort avstyrka motionen.

Utskottet. De nuvarande bestämmelserna om tillsättning av huvudmän i sparbank, vilka tillkom år 1955, föreskriver att hälften av antalet huvudmän skall väljas av fullmäktige i kommuner inom sparbankens verksamhetsområde eller av landsting, medan återstoden skall utses av huvudmännen själva bland insättare i sparbanken. Tidigare gällande ordning innebar, att i regel en tredjedel av huvudmännen valdes av stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige och vissa andra offentligrättsliga organ, medan två tredjedelar utsågs på sätt som stadgades i sparbankernas reglementen. I förarbetena till 1955 års sparbankslag förekom divergerande förslag. 1948 års sparbankssakkunniga förordade att två tredjedelar av antalet huvudmän skulle väljas av valkorporationer, som utsetts bland insättarna genom lottning; vid remissbehandlingen framträdde å andra sidan också förespråkare för en fullständig kommunalisering av huvudmannavalen. Den lösning som föreslogs i propositionen och som vann riksdagens gillande innebar således en kompromiss. Det kommunala inflytandet på tillsättandet av huvudmannakårerna ökades, samtidigt som dessa fick ett inslag av direkt insättarrepresentation. I sitt utlåtande över propositionen uttalade bankoutskottet (utl. 1955: 19), att den föreslagna nya ordningen tycktes tillgodose önskemål om en mera allsidig och ändamålsenlig sammansättning av huvudmannakårerna. Utskottet framhöll att vissa nackdelar möjligen kunde följa av ett alltför kraftigt kommunalpolitiskt inflytande; förekomsten av direkta insättarrepresentanter betecknades som en förtjänst hos propositionens förslag.

I de nu föreliggande motionerna föreslås att hela antalet huvudmän skall utses av de primärkommunala fullmäktigeförsamlingarna och landstingen. Utskottet vill med anledning härav framhålla, att den genom 1955 års sparbankslag införda ordningen för huvudmannaval ännu tillämpats blott en kort tid, i realiteten — såsom anges i Svenska sparbanksföreningens remissyttrande — ännu icke två fulla mandatperioder om fyra år. Då några väsentliga olägenheter hos nuvarande system icke torde ha gjort sig gällande, finner utskottet icke skäl att förorda någon ändring av formerna för huvudmannaval. Utskottet vill för övriga påpeka, att, såsom Svenska kommunförbundet i sitt remissyttrande uttalat, önskemål om förbättrade kontakter mellan sparbanker och vederbörande kommuner torde kunna tillgodoses i annan ordning än genom förändringar med avseende på huvudmannainstitutionen.

Aberopande vad här anförts får utskottet hemställa,
att motionerna I: 130 och II: 159 icke måtte föranleda
någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 april 1964

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Stähle, Schmidt*, Gustaf Henry Hansson, Palm, Gorthon, Augustsson, Larfors* och Mattsson*;

från a n d r a kammaren: herrar Regnéll, Berglund, fru Renström-Ingenäs, herrar Hansson i Önnarp*, Hagnell*, Larsson i Umeå, Ekström i Iggesund* och Haglund.

* Ej närvarande vid justeringen.